

قدرت هوایی ایران به واسطه نبود محصول

بومی از یک سو و عدم خرید هواپیماهای

جدید طی حدود ۳۲ سال گذشته و حتی

عدم به روزرسانی‌های گسترده و پرتعداد روی

هواپیماهای موجود نیاز به تزریق خون تازه‌ای

برای نقش آفرینی بهتر در معادلات دفاعی کشور

دارد؛ همان موضوعی که در قالب فرمایش

فرمانده معظم کل قوا حضرت آیت‌الله

خامنه‌ای در لزوم رسیدن نیروی هوایی ارتش به

تراز مد نظر انقلاب اسلامی مطرح شده است.

این امر میسر نمی‌شود مگر اینکه هواپیماهای

شکاری در سطح قابل رقابت با نمونه‌های

در اختیار دشمن و حتی هواپیماهای مورد

نیاز در سایر رسته‌ها خصوصاً آواکس و جنگ

الکترونیک به تعداد کافی و با فناوری بالا و

تسلیمات لازم و آموزش سریع و صحیح و

پشتیبانی فنی مورد نیاز به سازمان رزم کشور

وارد شود.

پرواضح است که در حال حاضر صنعت

دفاعی کشور محصولی برای رفع نیاز مذکور

ندارد و در کوتاه مدت جمهوری اسلامی ایران

راهی جز خرید جنگنده از خارج ندارد

از شواهد به نظر می‌رسد که موشک مورد نظر از نوع اسکندر بوده است که موشکی سوخت جامد و تاکتیکی با پرتابگر متحرک و دقت بالا است. پس از مخالفت شدید روس‌ها با این موضوع، شهید طهرانی مقدم به صراحت اعلام می‌کند که ما خودمان مشابه آن را خواهیم ساخت که حاصل آن خانواده موشک‌های فاتح ۱۱۰ است که امروزه با نمونه‌هایی با برد ۱۰۰۰ کیلومتری و دقت نقطه زنی و سرجنگی جداشونده هایپرسونیک به ثمر نشسته است.

■ دهه ۲۰۰۰ از بالگرد تا هواپیما؛ از پدافند هوایی تا ماهواره

با تغییر رویکرد پوتین و باز شدن فضا برای ارتباطات فنی و نظامی و خرید محصولات، مشخص شد که روس‌ها در ارزیابی‌های خود اشتباه نکرده‌اند و قراردادهای بزرگی در همسایه جنوبی رو به توسعه آنها در انتظار بوده است.

در دهه ۲۰۰۰ ایران علاوه بر خرید محصول وارد همکاری‌های فنی هم با طرف‌های روس شد.

طراحی مشترک هواپیمای جت آموزشی رزمی شفق و طراحی و ساخت و پرتاب ماهواره سینا-۱ از بارزترین نمونه‌های همکاری‌های مشترک نظامی در آن دوران بودند.

برنامه تکمیل نیروگاه اتمی بوشهر هم در واقع در همان دوران جان تازه‌ای گرفت و هرچند با سرعت نامطلوب ولی به سمت تکمیل پیش رفت.

هرچند هنوز مشخص نیست چه علل و عواملی سبب ناقص ماندن همکاری‌های فنی شد چه جت شفق که از حد ماکت مقیاس کامل یا مک-آپ فراتر نرفت و چه ماهواره سینا-۱ که توسط پرتابگر روسی پرتاب شد اما طرف خارجی اعلام کرد که ارتباط با ماهواره از دست رفته است!

به هر حال نفرات فعال در طراحی و ساخت ماهواره سینا-۱ تجربیات گرانبهایی کسب کردند که بعداً در پروژه‌های داخلی ارزشمندی خود را نشان داد.

اما خریدهای نظامی در دهه ۲۰۰۰ میلادی از روسیه به دو دسته موفق و ناموفق تقسیم پذیر است.

خریدهای موفق شامل تعداد زیادی بالگرد ترابری میل ۱۷۱ و سامانه پدافند هوایی موشکی برد کوتاه تور-ام-۱ بود و خریدهای ناموفق هم شامل جنگنده چند منظوره سوخو-۳۰ و سامانه پدافند هوایی موشکی برد بلند اس ۳۰۰ بود. اخباری هم از دریافت تعداد بسیار کم و به گفته برخی منابع ۳ فروند هواپیمای سوخو ۲۵ از روسیه برای افزوده شدن به نمونه‌های مشابه عراقی که در نیروی هوایی سپاه فعال شده بود در آن دوران وجود دارد. خرید بالگردهای میل را می‌توان یکی از بهترین خریدهای پس از انقلاب دانست که هم در تعداد مناسب صورت گرفته و هم به سرعت به سرانجام رسید.

طبق گفته برخی منابع خارجی ۳۰ فروند از این بالگرد برای نیروی هوایی سپاه و ۵ فروند هم برای نیروی دریایی آن خریداری شد.

خانواده بالگردهای میل ۱۷۱/۱۷۲/۸ رکورددار تولید انبوه و ساعت پروازی بالگرد در کل دنیا هستند و با وجود مشکل اغلب هواگردهای روسی در ایران، این بالگرد هم عملکرد خوبی در آب و هوای نقاط مختلف ایران از خود نشان داد و هم از نظر قابلیت اطمینان فنی در حد انتظارات عمل کرد.

تعدادی از گونه‌های خانواده بالگردی مذکور در شرکت‌های خصوصی ایران هم به کار گرفته شده و تعدادی از مدل‌های جدیدتر میل ۱۷۱ برای نیروی انتظامی، هلال احمر و وزارت نیرو هم خریداری شد.

این بالگرد دو موتوره قابلیت حمل چند ده نفر نیروی مسلح را داشته و امکان حمل تسلیحات مختلفی را هم در ۳ جایگاه در هر سمت بدنه دارد که شامل انواع راکت و تیربار است.

بالگردهای میل ۱۷۱ هوادریای نیروی دریایی سپاه در ایران و به طور بومی به موشک‌های کروز نور با برد بیش از ۱۲۰ کیلومتر مجهز شدند.

یکی از خریدهای مهم دهه ۲۰۰۰ که در سال ۱۳۸۵ به ایران

این چنین اعمال فشاری خصوصاً از نیمه دهه ۲۰۰۰ به بعد که پرونده هسته‌ای ایران به یک موضوع همواره فعال در سیاست خارجی ایران و کشورهای در حال تعامل با ایران تبدیل شده بود باز هم رخ داد.

ایران برای روزآمدسازی و رفع خلأهای شبکه پدافند هوایی خود، رادارهای مختلف و بعضاً بسیار پیشرفته‌ای در آن دوران از روسیه تحویل گرفت. رادارهای مشهور نبو، کاستا و گاما که تخصص ویژه‌ای در ردیابی و شناسایی اهداف پنهانکار راداری دارند.

اینها در واقع اجزای کشف و ردگیری در شبکه‌ای بودند که با سامانه موشکی اس ۳۰۰ در نقش ابزار مقابله و البته تور-ام-۱ در نقش دفاع لایه آخر و برخی سامانه‌های جنگ الکترونیک تکمیل شده و سد دفاعی بسیار محکمی در برابر حمله هوایی که دائماً از سوی آمریکا و اسرائیل در آن دوران بر زبان رانده می‌شد تشکیل می‌دادند.

قرارداد اس ۳۰۰ هم به ارزش ۸۰۰ میلیون دلار در سال ۲۰۰۸ برای دریافت ۵ مجموعه از این سامانه منعقد شد و به نظر می‌رسید همه چیز خوب پیش می‌رود اما مصاحبه‌هایی در ایران مبنی بر اینکه اس ۳۰۰ در حال بارگیری به مقصد ایران بوده و بزودی تحویل می‌شود همه چیز را به هم ریخت.

صهیونیست‌ها بدون فوت وقت، هیأت عالی رتبه‌ای به مسکو اعزام کرده و به شیوه‌هایی موفق شدند رئیس‌جمهور وقت روسیه مددوف را که در سال‌های قبل دست راست پوتین هم محسوب می‌شد، قانع کنند که از تحویل اس ۳۰۰ به ایران خودداری کند. مددوف هم با دلیلی مضحک و ارتباط دادن اس ۳۰۰ به یکی از قطعنامه‌های سازمان ملل قرارداد مذکور را اجرا نکرد.

از اینجا شروع ماجرای بود که تا چندین سال بعد به یکی از نقاط تاریک در روابط تسلیحاتی ایران و روسیه تبدیل شده و بار دیگر خاطرات بدعهدی روس‌ها در زمینه‌های مختلف را در ذهن ایرانیان زنده کرد.

دولت وقت ایران پس از ناامیدی از به جریان انداختن مجدد قرارداد خرید اس ۳۰۰ به دادگاه داور بین‌المللی شکایت کرده و درخواست غرامت ۴ میلیارد دلاری کرد.

همزمان یک برنامه بومی وسیع و با مشارکت ارگان‌های مختلف در ایران برای ساخت نمونه بومی از سامانه پدافند هوایی برد بلند ترتیب داده شد که به ساخت باور ۳۷۳ ختم شد. با مشخص شدن روند رو به رشد این برنامه، رأی دادگاه به نفع ایران و محکوم شدن روسیه به پرداخت غرامت یا جلب رضایت ایران و از سوی دیگر اتمام دوره ریاست جمهوری مددوف و سرکار آمدن مجدد پوتین، روسیه اقدام به جلب رضایت ایران کرد.

در ابتدا پیشنهاد دریافت تعداد بیشتری تور-ام-۱ داده شد که اصلاً مورد توجه ایران قرار نگرفت. سپس پیشنهاد دریافت نمونه دیگری از اس ۳۰۰ که متفاوت با نمونه سفارشی ایران بود داده شد که این پیشنهاد هم با مخالفت ایران رو به رو شد. در نهایت روس‌ها حاضر شدند در قرارداد جدیدی یک نمونه بهتر از اس ۳۰۰ قرارداد قبلی را بفروشد.

■ ۲۰۱۰ تا امروز

این دوره مصادف با اوج‌گیری پرونده هسته‌ای ایران به علت پذیرش اجرای مذاکرات معروف به ۵+۱ با حضور آمریکا و چند کشور اروپایی بود.

یک رخداد مهم دیگر در این دوره سفر ولادیمیر پوتین به ایران در آذر ۱۳۹۴ بود. این سفر در زمانی انجام شد که وی به یکی از قدرتمندترین چهره‌های سیاسی چند دهه اخیر روسیه و حتی منطقه تبدیل شده بود.

این سفر مصادف با ماه‌های پس از حل و فصل پرونده اس ۳۰۰ و تصمیم به اجرای قرارداد جدید برای تحویل آن به ایران بود اما با تحویل کامل سامانه‌ها و مشاهده آن در آزمایش‌ها و رژه‌های نیروهای مسلح در اواخر سال ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ مشخص شد که ایران در واقع یک نسخه اختصاصی‌سازی شده از اس ۳۰۰

ویژه‌نامه سفر رئیس‌جمهور به روسیه □ دی‌ماه ۱۴۰۰